

Josep Acebillo Nir Adar Ron Arad Eduardo Arroyo Ian Athfield Alberto Campo Baeza Shigeru Ban Frédéric Borel Mario Botta Ronan Bouroullec Abel Cahen Santiago Calatrava Giulio Cappellini Antonio Citterio Matali Crasset **ODILE DECQ** Elke Delugan-Meissl **ANDREA DEPLAZES** Tom Dixon Günter Domenig Erick van Egeraat Peter Eisenman Jim Eyre David Fischer Sou Fujimoto Edouard François Tony Fretton Massimiliano Fuksas Manuelle Gautrand Philippe Gazeau Meinhard von Gerkan Konstantin Grcic Sir Nicholas Grimshaw Makio Hasuike Zaha Hadid Craig W. Hartman Steven Holl Hans Hollein Massimo Iosa Ghini Hasegawa Itsuko Philip Johnson Hani Rashid Hiroshi Hara Klaus Kada Karim Rashid Pentti Kareoja Mathias Klotz Tom Kovac Jaroslav Kozakiewicz Kengo Kuma José Antonio Martínez Lapeña Riccardo Legorreta Stefan Lengyel Daniel Libeskind Piero Lissoni Antti Lovag Greg Lynn Brandon Macfarlane José és Nuno Mateus Andreas Meck Richard Meier Alessandro Mendini Marc Mimram Jasper Morrison Eric Owen Moss **GLENN MURCUTT** Paola Navone Jean Nouvel Kas Oosterhuis Laurids Ortner Claude Parent John Pawson Josef Pleskot Dominique Perrault Anca Petrescu Renzo Piano Boris Podrecca Wolf D. Prix Dieter Rams Hani Rashid Jesse Reiser Nanako Uemoto Rudy Ricciotti Michel Rojkind Timo Saarnio Axel Schultes Patrik Schumacher Tuomo Siitonen Susan Sontag Hans Stimmann Donald Sultan Ilkka Suppanen Adam D. Tihany Toyo Ito Takaharu Tezusa Martha Thorne David Trottin Kim Utzon Jean Philippe Vassal Eduardo Souto de Moura Jean-Paul Viguier Will Alsop Dominic Williams Riken Yamamoto Michael Young Aymeric Zublena Peter Zumthor

Egy gyakorlati elme

Andrea Deplazes

professzorral Katona Vilmos beszélgetett

A SVÁJCI SZTÁRÉPÍTÉSZ ÉS A ZÜRICHI MŰSZAKI EGYETEM (ETH ZÜRICH) PROFESSZORA A BME ÉPÍTÉSZMÉRNÖKI KAR ÉPÍTŐMŰVÉSZETI DOKTORI ISKOLÁJÁNAK MEGHÍVÁSÁRA ÉRKEZETT MAGYARORSZÁGRA ÉS TARTOTT ELŐADÁST A MŰEGYETEMEN ÁPRILIS 19-ÉN. LEGJOBB ALKOTÁSAINAK BEMUTATÁSA UTÁN AZ ISKOLA BERKEIBEN RENDEZETT KERESZTAL-BESZÉLGETÉSEN VETT RÉSZT, AHOL ÚJABB ÓRÁKON ÁT FÁRADHATATLANUL SZÓVAL TARTOTTA A LELKES HALLGATÓSÁGOT.

Előadásában azt említette, hogy tervezési feladatokba szokása egyetemi hallgatókat is bevonni. Hogyan történik ez?

A Zürichi Műszaki Egyetemen összesen mintegy nyolcvan diák látogatja az óráimat, ahol tartószervezetekkel és szerkezeti megközelítésű tervezési feladatokkal foglalkozunk. Mindkét területen sok előnnyel jár, hogy a hallgatóimmal közös légtérben vagyok. A rendelkezésükre álló műhely közvetlenül az irodánk mellett van. Ezalatt meg tudjuk figyelni őket, és kiválasztjuk a legjobbakat, hogy egy-két kivételes projektben – mint a Monte Rosán épített menedékház – részt vegyenek. Hasonló célból ott vannak még a félvényként megrendezett alkotóhetek is, amelyek a találkozásra újabb kiváló lehetőséget adnak. Rendszerint már év elején kitűzzük az alkotóhét idejét, hogy pontosan felkészülhessünk rá. A meghívott oktatók minden alkalommal valami új programmal állnak elő: kézműves foglalkozásokkal, számítógépes bemutatókurzusokkal, kisléptékű vagy életnagyságú test-modellezéssel; de szóba jöhet bármi, ami nem haladja meg a képességeinket. A múlt évben például Philippe Block, egy tehetséges fiatal építőmérnök volt a vendégünk. Philippe saját fejlesztésű grafikus szoftvere segítségével bemutatta, hogyan lehet bonyolultabb statikai számításokat leegyszerűsíteni különféle képpen terhelt szerkezetek elvi állékonyságvizsgálata során. Az eljárás bevált, és így sok időt nyertünk a modellépítés javára. A szaktudás efféle frissítését mindig is

elsődleges szempontnak tartottuk. De nem csupán a nóvum a fontos, hanem az a szakmai lelemény is, amely a jó koncepciót képes lefordítani az építészeti gyakorlati nyelvére.

A közelmúltban újra kiadott Kézikönyvében (*Constructing Architecture: Materials, Processes, Structures, a Handbook*) nyelvtani precizitással foglalkozik az épületszerkezetekkel, és belőlük vezeti le általánosságban az építészeti teret. Praxisában azonban sokkal több személyességet mutat ennél: természetes építőanyagokkal dolgozik, és szem előtt tartja a hely egyedi vonatkozásait. Hol vannak a természetesség határai?

Végső soron minden szerkezet és építőanyag természetes. Még a műanyag is az, hiszen egy szerves molekula polimerizációjával állítják elő. De idővel nemcsak az építőanyagok változnak, hanem az ember is. Gondoljon csak bele, micsoda utat tett meg a fejlődésben az első emelőszerkezetek feltalálása óta! A technológia karunk meghosszabbítása. Arra való, hogy elérjünk vele olyan dolgokat, amik máskülönben elérhetetlenek volnának. Gépek nélkül még ahhoz sem lenne elég erőnk, hogy egy nehezebb követ felemeljünk. A technológia embervoltunk természetes és nélkülözhetetlen tartozéka. A természet által felkínált lehetőségeket tudatosan kihasználva újjáalakíthatjuk környezetünket és önmagunkat.

Egyetemi oktatási projektként született az új Monte Rosa hütte, ami 2795 méter magasan is képes maximum 120 főt ellátó autonóm házként működni. Az ETH-kursusának vezetője a Bearth & Deplazes Architekten iroda volt. Háttérben a Matterhorn – Fotó: Martinkó József

Ismerünk néhány építész, akik a környezetszennyező építőanyagokat sem vetik meg, ha az a céljuk, hogy kiszélesítsék a parametrikus dizájn határait. Az Ön esetében sem megy ritkaságszámba a parametrikus kódolás és a robottechnológia alkalmazása, mégis kitart a természetes anyagok mellett. Miért?

Hogyan definiálná a mesterséges építőanyagot? Még a szénszál-erősítésű kompozitok alapvegyülete is fellelhető a természetben, ahol persze más feltételek uralkodnak, de kellő beavatkozással új környezetet lehet teremteni. Csupán egy kis hő és nyomás kell, és létrejön a kívánt kémiai reakció. Talán új tulajdonságokkal ruházzuk fel szerkezeiteinket, de ne feledjük el, hogy végső soron minden az anyafőldből származik. Éppen ezért a magam részéről nem tartom túl szerencsésnek a szokásos megkülönböztetést természetes és mesterséges között. Attól még, hogy meghatározzuk, mi a természetes és mi kevésbé, még nem találunk kedvezőbb megoldásokat egy-egy építési feladatra. Azt a kérdést azonban jogosan tehetjük fel, hogy mely anyagokhoz, szerkezetekhez lehet olcsóbban hozzáférni egy adott helyen, s melyek előállítására igényel több szellemi munkát.

Tervezőként kapott már felkérést alacsony költségvetésű megbízásokra?

Volt egy megrendelőnk, aki egyszer azzal állt elő, hogy maga szeretne házat építeni. Semmiféle szakképesítéssel nem rendelkezett, de makacs volt és kitartott az elképzelése mellett. Így hát elhatároztuk, hogy csupán a ház szerkezeti vázát tervezzük meg neki. Minden egyebet rábízunk a kivitelezőre, de a belsőt, a homlokzat- és padlóburkolatot a megrendelő saját maga készítette. A ház részleteit nem volt célszerű kidolgozni, csak egyszerűsített részletterveket készítettünk, amelyek kivitelezése nem igényelt különösebb szaktudást.

Olykor még megrendelőit is bevonja egy-egy kísérletként felfogható tervezési feladatba?

Hogyha erre kellően nyitottak, miért ne? Nem mintha túlzottan érdeklődnének, de muszáj lekötöni a figyelmüket valamivel. Ha szerencsénk van, akkor olyan segítséget is kérhetünk tőlük, amely a terven sokat lendít, de ez nagymértékben függ a megrendelő személyiségétől. A Fläschben épült Gantenbein-borászat esetén ez nagyon egyszerűen működött. A szőlőtulajdonos elmondta, hogy maguk akarják a borászatot üzemeltetni. Mindössze hárman voltak ehhez: a gazda, a felesége és a hetvenhez közeli apuka.

Nem volt hát más választásunk, mint át tanulmányozni a borkészítés technológiáját, hogy kitaláljuk a legjobb megoldást a tervezett kis munkaigényű termeléshez. A történet egy szőlőpréssel kezdődött, és hamar kiderült, hogy a legcélszerűbb megoldás a hagyományos gravitációs technológia lesz. E néhány kiindulási feltétel gyakorlatilag meghatározta a terv további kimenetelét.

Részlet a hütte étterméből. Itt jól megfigyelhető az épület ragasztott fatartós szerkezete – Fotó: Martinkó József

Iskola Vellában (1994-97) – Fotó: Katona Vilmos

A Willmann-Lötscher-ház Sevgeinben (1998-99) – Fotó: Katona Vilmos

Tevékenysége milyen mélyen gyökerezik Svájc, különösen Graubünden kanton építőhagyományában?

Sok szállal kötődöm oda és szeretem a régi házakat. De ez ma már egy általános jelenség: egyre többen fedezik fel a népi építészetet, hogy ötleteket merítsenek belőle. El kell ismerni, hogy a legtöbb korszerű szerkezet elődje valamilyen formában már évszázadokkal ezelőtt is megvolt, de a technológia a modern léptékváltás következtében bonyolultabb lett. A várossá növekvő vidék egyre összetettebb épületszerkezetek tervezését követelte meg. De ugyanez a helyzet a mind bonyolultabbá váló építészeti előírásokkal is. Vidéken az ember még közel érezheti magát az építészet ősi princípiumaihoz...

...és ezekhez kell visszanyúlni minden tervezési feladat kezdetén.

Igen, ezekből kell kiindulni. Ha valaki képes vállalni az eredet kutatásával járó nehézségeket, lenyűgöző titkok megsejtése lesz a jutalma. A hagyomány olyan, mint egy puttony teli ötletekkel, amelyek egyenként is messze érdekebbek, mint az idegen tudományterületektől kölcsönzött divatos elméletek. Itt van például a sokat idézett Fibonacci-számsor, amely lehet, hogy a természet organikus rendjének leképezése, de szerintem nincs sok köze a szerkezetek szilárdságához. Érdekes elmélet, de a gyakorlatban mit sem ér. Gondolkozásokra sincs különösebb hatással, mert én inkább hiszek azokban a terhelésnek kitett modellekben, amelyek egyértelműen képesek alátámasztani vagy érvényteleníteni egy-egy statikai feltevést. Az építészettel különben sem laboratóriumokban, hanem a szabad levegőn művelik. Csak abban az esetben elégedhetünk meg számításaink eredményeivel, hogyha fizikailag is képesek vagyunk igazolni őket. Ha sikerül, az maga a győzelem. Ha a szerkezet működőképes, akkor nyugodt lélekkel elkezdődhet az építkezés, de ellenkező esetben az elméletet – bármilyen tudományosan is hangzózzék – ki lehet dobni az ablakon. Világszerte tanúi vagyunk ennek. Az észak-amerikai építészetoktatás már csaknem teljesen elveszítette a kapcsolatot a gyakorlattal. Az egyetemeken több filozófiát oktatnak, mint építészetet. Az ilyen intézmények fittyet hányanak rá, hogy milyen súlyú, tapintású, szilárdságú az építőanyag, amelyből házakat építenek. Emiatt válnak a tervek egyre virtuálisabbá. Elfelejtik, hogy az építészettel önálló tudományterület, amely a maga lábán is képes megállni. Az elmélet nélkülözhetetlen, de ha az egyetemeken csak ilyen jellegű oktatás folyik, közben elsorvad mindaz a többlet, amit a szakma gyakorlatától tanulhatunk. Akinek mindene az elmélet, annak azt javaslom, hogy építészettel helyett inkább iratkozzon be filozófiára. A fél-filozófia ugyanis nem filozófia, csak a hiányzó gyakorlati tudás ügyes-bajos pótléka.

„... annyi történt, hogy Eröss Zsolt teljessé tette életét, felmászott a hegyek közé, és tovább emelkedett a szokásosnál.” Ezzel a gondolattal búcsúzott hegymászótársától Földes András újságíró, aki több expedíción is elkísérte a nagyszerű sportembert. E sorok írójának 2010 augusztusában volt szerencséje néhány napon át együtt túrázni Eröss Zsollal. A svájci Alpokba szervezett „Expedíció a jövő építészetéért” elnevezésű projekt célja a Holcim Alapítvány fenntartható építészeti pályázatának promóciója mellett, egy varázslatos autonóm épület, a Monte Rosa hütte felkeresése volt. Zsolt tátrai balesete után éppen új protézisét próbálta ki terepen. Számára ezért különösen kemény menet volt. Nagyon megdolgozott minden lépésért. Fönt a menedékházban, aztán erdélyi mászókkal futottunk össze. Rögvest kis alkalmi workshop alakult a múltb konstrukciós javítása érdekében. Zsolt úgy beszélt, olyan távolságból mint akit valóban nem korlátoznak a fizikai paraméterek. Olyan ember benyomását keltette, mint aki a végtelen terekben, a sziklák, csúcsok, szakadékok között a korlátlan szabadságot keresi. Nem önmaga vagy a természet legyőzése volt a célja, a fizikai határok megismerése, hanem a szellemének kiszabadítása. Amikor eltűnt a Kancsendzönga csúcsa alatt ez a rebbenés, ez a szárnyalás jut az eszembe. (M. J.)

